

УДК 784.71:78.087:78.071.1(477)

DOI:

*Наталія Ек, старший викладач кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

СТРІЛЕЦЬКА ПІСНЯ РОМАНА КУПЧИНСЬКОГО В ІНСТРУМЕНТАЛЬНО- ХОРОВИХ ОБРОБКАХ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

У статті висвітлюється важливість використання у національно-патріотичному вихованні особистості традицій січового стрілецтва, відображених у стрілецьких піснях, особливо на прикладі творів українського композитора, прозаїка, критика Романа Купчинського. Здійснено спробу охарактеризувати обробки його стрілецьких пісень, які стали народними і міцно ввійшли до скарбниці українського фольклору, відомими композиторами для фортепіано і хорового виконання.

Ключові слова: Роман Купчинський; стрілецька пісня; національно-патріотичне виховання; мелодія; обробка пісні.

Лит. 8.

*Nataliia Ek, Senior Lecturer of the Music Studies and Piano Playing
Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

ROMAN KUPCHYNSKY'S SHOOTING SONG IN INSTRUMENTAL AND CHORAL ARRANGEMENTS BY UKRAINIAN COMPOSERS

The article highlights the importance of using in the national-patriotic education of the individual traditions of Sich shooting, reflected in shooting songs, especially on the example of the works of Ukrainian composer, novelist, critic Roman Kupchynsky. His songs quickly gained popular; they were transcribed into manuscript collections, passed from mouth to mouth. Such popularity was caused by the special melody of Kupchynsky's songs, as well as by the fact that they reproduced specific historical events, preserved both specific places of events and campaigns, and the names of certain people. At the present stage, Kupchynsky's songs are a monument of this period in the history and art of Ukraine, as well as an important factor in the musical and patriotic education of young people.

R. Kupchynsky was a famous composer-singer. The authors of the shooting songs were M. Gaivoronsky, B. and L. Lepki, J. Yaroslavenko, and A. Balandyukh. All of them actively worked in the song genre, and often collaborated. Rifle songs written by Roman Kupchynsky became especially popular and were arranged and arranged for various groups of performers – both instrumental and vocal-choral by well-known Ukrainian composers. Arrangements of Kupchynsky's songs were performed by: M. Verykivsky, V. Barvinsky, M. Kolessa, N. Nyzhankivsky, V. Bezkorovainy, P. Kozysky, B. Kudryk, M. Leontovych, J. Yaroslavenko, A. Rudnytsky, Z. Lysko, B. Kudryk, E. Kozak, S. Stelmashchuk, G. Vereta and others.

Roman Kupchynsky's shooting songs are a bright layer of Ukrainian culture, which has entered the treasury of Ukrainian oral folk songs. At the present stage, R. Kupchynsky's once-silenced work has been introduced into Ukrainian literature programs in schools, gymnasiums, lyceums, colleges, and institutions of higher education, and his shooting songs have become part of songwriting.

Keywords: Roman Kupchynsky; shooting song; national-patriotic education; melody; song processing.

Постановка проблеми. Одним із важливих чинників національно-патріотичного виховання молоді в традиціях січового стрілецтва були пісні, які називають стрілецькими. Велике зацікавлення до цього пісенного жанру виявили яскраві представники українських музичних кіл одразу від часу їх зародження і до першої появи друком у 1915–1916 рр.

Відомими творцями стрілецьких пісень були Михайло Гайворонський, Роман Купчинський, Степан Чарнецький, Лев і Богдан Лепкі, Юрій Федькович та ін. Те, що тривалий час стрілецькі пісні виконувалися потаємно, власне й спонукало

як до їхньої фольклоризації, так і творення варіантів. Вони надзвичайно швидко поширювалися, множились у варіантах і ставали активною складовою української культури.

Серед творців стрілецької пісні важливо відзначити Романа Купчинського. Його пісні швидко ставали популярними, їх переписували в рукописні збірники, передавали з уст в уста. Така популярність була спричинена їх особливою мелодійністю, а також тим, що вони відтворювали конкретні історичні події, зберігали як конкретні місця подій і походів, так і імена певних осіб.

Наприкінці Першої світової війни Купчинський зазнав великої слави пісняра. До цього долучилися

його доленосні віхи і фронтові перипетії, в час яких він заприятелював з М. Гайворонським, Л. Лепким, Я. Ярославенком. Всі вони активно працювали в жанрі пісні, при цьому й часто співпрацювали. Р. Купчинський тісно і творчо співпрацював з відомими композиторами, адже обробки його пісень здійснювали: М. Вериківський, В. Барвінський, М. Колесса, Н. Нижанківський, В. Безкоровайний, П. Козицький, Б. Кудрик, М. Леонтович, Я. Ярославенко, А. Рудницький, З. Лисько, Б. Кудрик, Є. Козак, С. Стельмашук, Г. Верета та ін.

Аналіз останніх досліджень. Більшість літературних творів Р. Купчинського були опубліковані в США: поема “Скоропад” (1965), збірки “Невиспівані пісні” (1983), “У межах зацікавлення” (1986) та ін. У Нью-Йорку композитор І. Соневицький видав повну збірку пісень Р. Купчинського під назвою “Ми йдемо в бій” (1977). У Львові побачили світ: поема “Великий День” (1921), трилогія “Заметіль” (1991). Життя і творчість Р. Купчинського розкривали письменники й літератори Р. Федорів, Т. Салига, М. Ільницький, Р. Коритко, В. Качкан, І. Приходько, І. Гушак, Н. Кулеша, В. Журавський. Музичні особливості пісень Р. Купчинського аналізували В. Витвицький, А. Рудницький, О. Правдюк, А. Іваницький, Ф. Погребенник, В. Подуфалій, О. Кузьменко. Фортепіанні обробки пісенних композицій Р. Купчинського здійснювали чимало українських композиторів, проте ця сторінка розглядається фрагментарно при дослідженні творчості певних авторів обробок.

Мета статті – здійснити аналіз обробок стрілецьких пісень одного з найвидатніших бардів Українського Січового Стрілецтва Романа Купчинського (1894–1976) відомими композиторами для фортепіано і хорового виконання, які стали народними і міцно ввійшли до скарбниці українського фольклору.

Вклад основного матеріалу. У 1933 р. в “Календарі Червоної Калини” Р. Купчинський окреслив умови і особливості написання стрілецьких пісень і зауважив, що: “стрілецький зрив, подвиги цілих частин, чи поодиноких людей, надії, мрії, болі і радощі першого по віках національного війська – все те бодай частинно збереглося в записках, образах і піснях” [3, 11].

Р. Купчинський творив свої пісенні композиції, не записуючи мелодій. Переважно фіксацією мелодичної лінії цих творів займався М. Гайворонський, а чимало пісень, з’явившись, одразу ставали такими популярними, що розповсюджувалися шляхом усної передачі.

У статті “Одна пісенька, з історії пісень УСС”

М. Гайворонський згадував, що і Р. Купчинський, і Л. Лепкий “...як це буває і у народних співців, ніколи тотожно не повторяли придуманої мелодії. Коли пізніше я записував більш-менш усталені мелодії, то мої записки вже за кілька днів видавалися авторам не вірні” [5, 9].

Чимало мелодій Р. Купчинського майстерно переплетені фольклорними вкрапленнями. Дослідник творчості Р. Купчинського Ігор Соневицький наголошував, що в його піснях прослідковуються такі прикмети української народної пісні: “а) з ритмічного аспекту мотиви, близько сімдесяти відсотків пісень Купчинського, починаються з сильної долі такту; б) в деяких мелодіях автор користується ритмами народних танців... в) пісні Купчинського – це здебільшого куплетні тобто строфічні музично-поетичні твори... г) часто мелодії пісень Купчинського переходять до рівнобіжних тонацій” [5, 10].

Стрілецькі пісні авторства Романа Купчинського стали особливо популярними і були піддані обробкам і аранжуванням для різноманітних складів виконавців – як інструментальних, так і вокально-хорових знаними українськими композиторами. Звертаючись до найвідоміших творів, наголосимо, що пісня “За рідний край”, яка ще має іншу назву “Ми йдемо в бій”, слова до якої написав Р. Купчинський у 1917 р. над Цехівкою, а мелодію – в 1919 р. після переходу за Збруч зазнала обробки для чоловічого хору, яку майстерно здійснив Микола Колесса. Музику до цих слів створив також і М. Гайворонський. Цей марш-гімн обробив для хору З. Лисько.

Написана 1915 року в Тудинці над Стрипою пісня “Їхав стрілець на війноньку” зі словами Р. Купчинського і музикою М. Гайворонського також стала дуже популярною. Вона була укладена для фортепіано з голосом Я. Ярославенком, а також відомими і виконуваними є значна кількість обробок М. Леонтовича, Л. Ревуцького, С. Людкевича та ін.

Пісня “Ой там, при долині”, написана 1915 р. зі словами Р. Купчинського та музикою народною, зложена на героїчну смерть десятника УСС Луцика (студента), що загинув на полі битви в Карпатах. Її майстерні обробки зробили В. Барвінський і Є. Козак, а для голосу з фортепіано її уклали Я. Ярославенко.

Похоронна пісня “Заквітчали дівчатонька” виникла в 1916 р. Присвячена вона пам’яті підхорунжого Василя Мальованого (уродженця с. Дзвиняч Чортківського повіту), що загинув на горі Лисоня. Мальованого поховали під Вільхівцем біля Бережан. Обробки для хору здійснили Б. Кудрик та Г. Верета, а для голосу з фортепіано – Я. Ярославенко.

Пісня “Накрила нічка” зі словами і мелодією Р. Купчинського була написана в пам’ять про поручника УСС Осипа Яремовича, який загинув під Конюхами коло Бережан у липні 1917 р. Обробку для голосу здійснили М. Колесса і Г. Верета, а для голосу з фортепіано – Я. Ярославенко.

У нарисі “Дещо про стрілецькі пісні” Р. Купчинський так згадував про появу пісні “Тей, там у Вільхівці”: “Серпень 1916. Відворот з-над Стрипи під Бережанами, бої зі змінним щастям за село Потутори і за гору Лисоню... Майже всі фронтові частини УСС попали у полон. Попав і славний вояк Федь Черник... З побуту під Бережанами залишилася пісня про Черника “Тей, там у Вільхівці” [4, 4]. Слова і музика були скомпоновані Р. Купчинським, а для хору аранжував А. Рудницький.

Цікаво, що відомий композитор Василь Безкорований майстерно уклав пісню “Тей, там у Вільхівці” (музика Л. Лепкого – Р. Купчинського) для фортепіано в чотири руки, яка звучить як вальс під назвою “Вільхівка” (№ 12) [1, 42–47].

Ця п’еса стала добрим зразком поєднання інтонацій українського народного мелосу з формотворчими принципами та свободою ладотонального розвитку романтичної музики. Розгортання музичної думки відбувається шляхом зміни контрастних розділів (ладовий та динамічний контраст), що втілюють різний образно-емоційний настрій. Твір завершується яскравою динамічною кодою.

Про створення відомої пісні “Човник хитається” автор писав, що вона була створена навесні 1917 р. недалеко Бережан, “над розливою Ценівкою в Куропатниках... під впливом місячної ночі та тужливих зітхань” [6, 5]. Для хору відома обробка Н. Нижанківського, а для фортепіано і голосу – Я. Ярославенка.

У жарівливого дусі написано і пісню Р. Купчинського “Пише стара мати”, де центральним є мотив “стрілець проситься в отамана у відпустку”. Ця пісня про закоханого стрільця була написана восени 1917 р. на Бережанщині. Як зазначає дослідниця стрілецької пісні О. Кузьменко [2], саме на Опіллі, де була створена згадана стрілецька пісня, побутують дуже цікаві варіанти із трагічною кінцівкою: солдат, не одержавши звільнення, від туги помирає. Вона стала доволі популярною і відомі її хорові обробки Я. Ярославенка та Н. Нижанківського.

Про з’яву пісні “Як з Бережан до Кадри” за споминами автора довідуємося: “З побуту під Бережанами залишилася пісня про Черника “Тей, там у Вільхівці”, а з переїзду до Коша “Як з Бережан до Кадри” – про хорунжого Йосипа

Телищака та пісня Лева Лепкого про обоз і Цяпку “Бо війна війною” [3, 5]. Створена вона під Бережанами 1916 р. на слова Р. Купчинського, а про автора мелодії нічого невідомо, для хору зробив З. Лисько, а для голосу з фортепіано – Я. Ярославенко.

Пісня “Зажурились галичанки”, написана в червні 1918 р., в день відходу УСС на Велику Україну, відразу стала відомою. Вона також знама під назвою “Плач галичанок”. І слова, і музику пісні написав Р. Купчинський. Цей твір популярний в обробці для хору М. Леонтовича, а також для фортепіано з голосом Я. Ярославенка, відома також і гармонізація М. Леонтовича.

Складена в 1918 р. Р. Купчинським в Чернівцях пісня “Як стрільці йшли з України” з’явилася в той час, коли побут січовиків в Єлисаветграді й околиці не тривав довго, і в жовтні група Вільгельма Габсбурга за наказом переїхала на Буковину. На спомин минулого побуту на степовій Україні Р. Купчинський і написав цю пісню. Її фортепіанну версію здійснив Я. Ярославенко.

Пісня “Засумуй трембіто” була написана в Києві у 1920 році. Вона має дві мелодії: першу створив Р. Купчинський, а другу скомпонував Н. Нижанківський у Відні. Цікавими є обробки пісні для хору Н. Нижанківського і Г. Верети, а для голосу з фортепіано обробку здійснив Я. Ярославенко.

Написана Р. Купчинським (слова і музика) у Чернятині біля Жмеринки 1920 р. пісня “Ірчик” присвячена хорунжому УСС Андрію Баб’юку, поетові, який творив під псевдонімом Мирослав Ірчан. Вона зазнала майстерної обробки для соліста та чоловічого хору композитором Степаном Стельмащукком.

У своєму нарисі про пісню “Ой зацвила черемха” Р. Купчинський писав так: “Останньою піснею Стрільців є пісня, зложена осінню 1920 р. в Тухолі, на Поморі, в польському таборі полонених. Скомпонував її Антін Баландюк на слова Р. Купчинського. На тому скінчилася стрілецька пісенна творчість, скінчилась рівно шість років пізніше, як постала перша пісня в Карпатах у 1914” [7, 6]. Обробку здійснив Н. Нижанківський, а для фортепіано – Я. Ярославенко.

Загалом Роман Купчинський створив понад 80 пісень, 32 з яких – стрілецькі.

У 1931 р. 1000 накладом вийшла друком збірка Ярослава Ярославенка “Стрілецькі пісні на фортеп’яні зі словами”, в якому автор подав “Слово на закінчення” сімома мовами (українською, польською, російською, чеською, англійською, іспанською і німецькою). До збірки увійшло 67 пісенних зразків.

Серед них і написані Р. Купчинським: “Їхав стрілець на війноньку” (М. Гайворонський, Р. Купчинський), “Як стрільці йшли з України”, “Ой, чого ж ти зажурився”, “Зажурились галичанки”, “Заквітчали дівчатонька”, “Готуй мені зброю” (Р. Купчинський), “Мав я раз дівчиноньку”, “Гей там, у Вільхівці” (Р. Купчинський, Л. Лепкий), “Вдаряй мечем”, “Ой, там при долині”, “Казала дівчина”, “Накрила нічка”, “Пиймо друзі”, “Засумуй трембіго”, “Пише стара мати”, “Човник хитається”, “Чи є в світі краща зірка”, “Як з Бережан до кадри” Ой, шумить, шумить”, “Ой, та зажурились” (Р. Купчинський).

Стосовно значення цього пласту пісенної культури українського народу Я. Ярославенко стверджував: “...не можна забувати про величезну, ба навіть безсмертну вартість, хоч би деяких з цих пісень, що так ціпко з’єднали великий український народ на всіх його землях у вічні часи” [8, 63].

Перевидання цього збірника стрілецьких пісень Я. Ярославенка було здійснене у Львові (2009) в упорядкуванні Т. Воробкевич [9].

Багато праці редагуванню і аранжуванню творів інших композиторів присвятив Ігор Соневицький. У 1977 р. в Нью-Йорку в його упорядкуванні була опублікована збірка пісень Р. Купчинського “Ми йдемо в бій” [5]. Значущість її полягає в тому, що упорядник, працюючи над цією книгою, користав із порад самого автора, спираючись на обширну епістолярну базу. Жаль, що в цій роботі наведені тільки мелодії і тексти пісень і відсутні їх обробки.

У фортепіанному циклі І. Соневицького “Пори року” знаходимо твори, в основі яких лежать стрілецькі пісні. Серед них є і пісня Р. Купчинського “Пусти ж мене, мати, до табору” [6, 41–43], яка не є стрілецькою. Ця пластунська пісня була написана Р. Купчинським на слова Марії Підгірянки.

Цікавою є група повстанських адаптацій стрілецьких пісень, до яких належить варіант стрілецького маршу “Ми йдемо в бій”. Невідомий інтерпретатор, уміло вловивши бадьорий настрій та закличний лейтмотив авторської пісні Р. Купчинського, розвинув нові теми й образи: актуалізований мотив віри в ідею і перемогу справи визволення; новаційні образи священного Тризуба як символу свободи і справедливості та ворога з “червоного Кремля”.

Відображаючи історичні реалії 1940–1950-х рр., у репертуарі повстанців з’явилися стрілецькі пісні на тюремну тематику (“Ми по таборах і тюрмах” та “Лети, моя думо”). У середовищі повстанців та патріотів-націоналістів ці дві пісні Р. Купчинського,

написані під час ув’язнення автора, зазнали значного поширення. Зміст, універсальність центрального образу в’язня у цих піснях нагадував обставини, настрої та відчуття, які переживали самі повстанці, чий родичі й добровільні помічники сповна зазнали важкої долі репресій.

У творчій спадщині Р. Купчинського, крім стрілецьких пісень, налічується значна кількість творів, написаних у різних жанрах. Є серед них коляди, військові, патріотичні, пластові, спортивні, кооперативні, лісницькі, мисливські, просвітянські, релігійні та ін. Написані вони в Галичині в час Другої світової війни, а також у таборах переміщених осіб в Німеччині та згодом в США, куди композитор переїхав на постійне проживання. Порівнюючи їх зі стрілецькими, варто зауважити, що вони зазнали меншої популярності.

Висновки. Стрілецькі пісні Романа Купчинського – це яскравий пласт української культури, який ввійшов до скарбниці української усної народнопісенної творчості. Безстрашний воїн-сичовик і натхненний поет-пісняр Роман Купчинський, як М. Гайворонський, не маючи спеціальної музичної освіти володів виключним даром мелодиста. Це зауважили відомі українські композитори, творячи обробки цих творів, підтримуючи автора.

На сучасному етапі колись замовчувана творчість Р. Купчинського введена до програм з української літератури в школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах, закладах вищої освіти, а його стрілецькі пісні ввійшли до пісенного побуту, публікуються, звучать на концертній естраді, в програмах радіо, телебачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайний В. П’єси на українські теми для фортепіано в чотири руки. Сімферополь: ДП “Видавництво Таврія”, 2009. 48 с.
2. Кузьменко О. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність: монографія. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2009. 296 с.
3. Купчинський Р. Стрілецька пісня. *Календар червоної калини на рік 1934*. Львів, 1933. С. 10–14.
4. Лепкий Л. Журавлі. Упор. В. Подуфалій. Тернопіль: Збруч, 1999. 39 с.
5. Ми йдемо в бій. Пісні Романа Купчинського / запис, упор., ред., вст. ст. І. Соневицького. Нью-Йорк, 1977. 146 с.
6. Соневицький І. Пори року: п’єси для фортепіано. Львів, 1999. 68 с.
7. Стрілецькі пісні. Пісенник. Упорядник І. Щербаков. Київ: Музична Україна, 1992. 61 с.
8. Ярославенко Я. Стрілецькі пісні на фортепіан з словами. Львів: Торбан, 1931. 64 с.
9. Ярославенко Я. Стрілецькі пісні на фортепіан з

словами / Упор. Т. Воробкевич. Львів: СПОЛІОМ, 2009. 72 с.

REFERENCES

1. Bezkorovainyi, V. (2009). Piesy na ukraïnski temy dlia fortepiano v chotyry ruky [Plays on Ukrainian themes for piano four hands]. Simferopol: Tavriya Publishing House. p. 48. [in Ukrainian].
2. Kuzmenko, O. (2009). Striletska pisennist: folklorizm, folklorizatsiia, folklornist: monohrafiia [Rifle song: folklorism, folklorization, folklore: monograph]. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2009. p. 296.
3. Kupchynskyi, R. (1933). Striletska pisnia [Shooting song]. *Calendar of red viburnum for the year 1934*. Lviv, pp. 10–14. [in Ukrainian].

4. Lepkyi, L. (1999). Zhuravli [Cranes]. (Ed.) V. Podufaliy. Ternopil, p. 39. [in Ukrainian].
5. My ydemo v bii. Pисni Romana Kupchynskoho (1977). [We are going into battle. Songs of Roman Kupchynsky]. Recording, emphasis, ed. art. I. Sonevytsky. New York, p. 146. [in Ukrainian].
6. Sonevytskyi, I. (1999). Pory roku: piesy dlia fortepiano [Seasons: piano pieces]. Lviv, p. 68. [in Ukrainian].
7. Striletski pisni. Pisennyk (1992). [Shooting songs. Songbook]. (Ed.) I. Shcherbakov. Kyiv, p. 61. [in Ukrainian].
8. Yaroslavenko, Ya. (1931). Striletski pisni na fortepian zi slovamy [Shooting songs on pianos with words]. Lviv, p. 64. [in Ukrainian].
9. Yaroslavenko, Ya. (2009). Striletski pisni na fortepian zi slovamy [Shooting songs on pianos with words. (Ed.) T. Vorobkevich. Lviv, p. 72. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.01.2022

УДК 373.3.015.31:111.852].016:7

DOI:

Ганна Заровська, вчитель музичного мистецтва та англійської мови, завідувач кафедри “Мистецтва” Києво-печерського ліцею № 171 “Лідер”

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто наукову проблему формування естетичних цінностей учнів початкових класів на уроках мистецтва. Уточнено сутність поняття “естетичні цінності”. На основі аналізу педагогічної та методичної літератури виокремлено педагогічні умови. Запропоновано авторські методи, вправи та творчі завдання для формування естетичних цінностей молодших школярів. З’ясовано, що наукового обґрунтування потребує діагностика естетичних цінностей та математичне обґрунтування сформованості естетичних цінностей учнів під час вивчення курсу “Мистецтво” в початковій школі.

Ключові слова: естетичні цінності; початкова освіта; уроки мистецтва; молодші школярі НУШ.

Літ. 14.

Anna Zarovska, Teacher of Music Art and English, Head of the “Art” Department of Kyiv-Pechersk Lyceum No. 171 “Leader”

FORMATION OF THE AESTHETIC VALUES PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN ART LESSONS

The article considers the scientific problem of development of aesthetic values of primary school students in art lessons in the context of the New Ukrainian School. The essence of the concept of “aesthetic values” is specified, the age peculiarities of primary school age are taken into account. On the basis of the analysis of pedagogical and methodical literature the pedagogical conditions which should be considered in the course of development of aesthetic values of pupils are allocated: creating a positive personal motivation of primary school students to dialogue with works of art; comprehensive organization of the impact of works of various arts on the student; enrichment of his artistic thesaurus. The author concluded that based on scientific and pedagogical sources, the need to enrich a number of methods, exercises and creative tasks for the development of aesthetic values of primary school students. Therefore, we have proposed the following, which we propose to use in art lessons: “Magician Artist”, “Color Blot”, “Rhythmic Composer”, “Artistic Dictation”, “Art Court of Paint and Violin Key”, “Auction of Paintings”. The “Magician Artist” method promotes the development of aesthetic values by creating your own artistic product. To develop the aesthetic perception of the musical composition, we offer the exercise “Color Blot”. Rhythmic Composer helps students develop aesthetic values by creating a rhythm to a song or instrumental composition. To do this, we propose to use one of the experiments of the music laboratory Music lab – “Rhythm”. To develop the thesaurus, we suggest using “Artistic Dictation” to develop students’ ability to express feelings in words that arise when perceiving music. No less interesting is the use of the “Art Court Paint and Violin Key”. It helps to acquaint primary school students with works of art in order to develop not only aesthetic perception, but also the